

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83: 29

om vattenföroreningsavgift (prop. 1982/83: 87)

Propositionen

I proposition 1982/83: 87 har regeringen (kommunikationsdepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta förslag till

1. lag om ändring i lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,

2. lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1).

Otillåtna utsläpp av olja och andra skadliga ämnen från fartyg förorenar våra farvatten och utgör ett hot mot den marina miljön. I syfte att motverka sådana utsläpp föreslås i propositionen en ekonomisk sanktion kallad vattenföroreningsavgift. Bestämmelser om avgiften bör tas in i lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Vattenföroreningsavgift skall enligt förslaget tas ut när något av utsläppsförbuden i lagstiftningen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg överträds. I ett första skede gäller detta enbart oljeutsläpp. Avgiften skall bestämmas med hänsyn till utsläppets omfattning och fartygets storlek. Avgiftsbeloppen är höga och finns angivna i en särskild tabell. Avgift skall påföras fartygets redare eller ägare — även juridiska personer — efter principen om strikt ansvar.

Frågor om vattenföroreningsavgift prövas av tullverkets kustbevakning, vars beslut kan överklagas till allmän domstol. För att säkra bevisning föreslås tullverket och sjöfartsverket få ingripa med olika åtgärder mot fartyg, bl. a. förbud att lämna hamn. Ingripanden föreslås även få ske för att säkerställa betalning av avgiften. Beslut om vattenföroreningsavgift skall enligt förslaget kunna verkställas omedelbart, om inte säkerhet ställs för avgiften.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1984.

Lagförslagen

De till utskottet remitterade lagförslagen återges i *bilaga* till detta betänkande.

Motioner från allmänna motionstiden 1983

I motion 1982/83: 605 av Alexander Chrisopoulos (vpk) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till föreskrifter för oljehandtering och transporter i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1982/83: 1447 av Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (båda m) yrkas att riksdagen anholder att regeringen internationellt tar upp frågan om kontroll och övervakning vid oljeutvinning i havet.

Utskottet

Riksdagen har vid olika tillfällen kraftigt understrukt det angelägna i att effektiva åtgärder skyndsamt vidtas för att så långt möjligt nedbringa miljöriskerna vid fartygstransporter av olja och kemikalier. Sålunda uttalades våren 1979 i ett tillkännagivande till regeringen, att frågan om ökad kontroll och övervakning samt möjligheten att tillgripa strängare påföljder resp. ekonomiska sanktioner borde ägnas särskild uppmärksamhet för att man skulle komma till rätta med bl. a. oljeutsläppsproblemen (prop. 1978/79: 176, JoU 1978/79: 32, rskr 1978/79: 401).

Utskottet anser det tillfredsställande att ett förslag om vattenföroreningsavgift nu föreligger. Genom den sanktion som sålunda föreslås bör enligt utskottets mening förutsättningarna att beivra otillåtna oljeutsläpp förbättras.

Utskottet tillstyrker således regeringens förslag.

Utskottet har funnit lämpligt att i detta sammanhang behandla två motioner som väckts i januari 1983 och som båda tar upp frågan om oljespill.

De regler som f. n. finns när det gäller oljeutsläpp på svenskt och internationellt vatten är helt otillräckliga, hävdas det i motion 605. Det gäller både möjligheterna att kontrollera reglernas efterlevnad och sanktionsmöjligheterna. Enligt motionärerna borde det vara möjligt att genom exempelvis Nordiska rådets medverkan vidta de åtgärder som behövs för att förbättra skyddet av farvattnen runt de nordiska länderna. I avvaktan härpå bör föreskrifter utfärdas om bl. a. rengöring från oljerester m. m. innan ett fartyg tillåts lämna svensk hamn.

Riksdagen har nyligen avslagit ett liknande motionsförslag med bl. a. motiveringen att det i det fortsatta säkerhetsarbetet är av vikt att i första hand säkra efterlevnaden av det omfattande regelsystem som redan finns innan ytterligare åtgärder vidtas (JoU 1982/83: 15).

Utskottet vidhåller den sålunda redovisade uppfattningen. Den nya vattenföroreningsavgift som just tillstyrkts bör enligt utskottets mening göra det möjligt för vår kustbevakning att med ökad kraft ingripa mot oljespill. De nya reglerna bör även få en avskräckande effekt med resultat att utsläppen minskar. Motionen avstyrks mot den bakgrunden.

De miljöproblem som härrör från oljeläckage i samband med oljeutvinningen till havs tas upp i motion 1447. Motionärerna påpekar att vår västkust och Skagerrak hotas genom oljesöl i Nordsjön. Om oljeutvinningen byggs ut i Östersjön hotas vattnet där och hela vår ostkust. Mot bakgrund härav yrkas att regeringen internationellt tar upp frågan om kontroll och övervakning vid oljeutvinning i havet.

Utskottet vill framhålla att den fråga som väckts i motionen har varit föremål för diskussion i olika mellanfolkliga fora, bl. a. vid konferenser om säkerhet vid och åtgärder mot föroreningar från de nordvästeuropeiska staternas "off shore"-verksamhet. Från svensk sida har i samband härmed föreslagits att en särskild miljöskyddsgrupp skulle få till uppgift att utarbeta rekommendationer till skydd för miljön vid oljeutvinningen till havs. Även i andra internationella sammanhang har från svensk sida förslag framlagts för att öka säkerheten vid oljeutvinning. Några konkreta resultat har dock ännu icke nåtts i dessa frågor.

Utskottet finner liksom motionärerna det angeläget att oljespill i samband med oljeutvinningen till havs i möjligaste mån förebyggs. Som framgår av den lämnade redogörelsen har man också från svensk sida aktivt verkat för utarbetande av rekommendationer i detta syfte. Enligt vad utskottet erfarit kommer dessa ansträngningar att fortsätta. Något särskilt påpekande härom från riksdagens sida synes icke påkallat.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar de i propositionen framlagda lagförslagen,
2. beträffande *föreskrifter för oljehantering och transporter* att riksdagen avslår motion 1982/83: 605,
3. beträffande *föroreningar vid oljeutvinning till havs* att riksdagen avslår motion 1982/83: 1447.

Stockholm den 7 april 1983

På jordbruksutskottets vägnar

HÅKAN STRÖMBERG

Närvarande: Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Margareta Winberg (s), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Bengt Kronblad (s), Lennart Brunander (c) och Bo Arvidson (m).

Reservation

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "den bakgrunden" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det i dag står fullkomligt klart att det fordras kraftåtgärder för att komma till rätta med den gigantiska nedsmutsning av våra hav och kuster som oljeutsläppen står för.

Enligt utskottets uppfattning bör man från svensk sida inte nöja sig med den nya vattenföroreningsavgift som utskottet just tillstyrkt. Även om det härigenom blir möjligt för kustbevakningen att med ökad kraft ingripa mot oljespill torde betydande risk föreligga för fortsatta överträdelser mot utsläppsförbuden, icke minst utanför territorialgränsen. Utskottet finner med hänsyn härtill att de åtgärder som föreslås i motionen förtjänar att övervägas. Vad utskottet sålunda uttalat med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande föreskrifter för oljehantering och transporter*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83: 605.

Lagförslagen är av följande lydelse

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

dels att nuvarande 8, 9 och 10 kap. skall betecknas 9, 10 och 11 kap.,

dels att 1–3 §§ i det nya 9 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas ett nytt kapitel, 8 kap., samt nya bestämmelser, 9 kap. 4–7 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

Vattenföroreningsavgift

1 §

En särskild avgift (vattenföroreningsavgift) skall tas ut, om något av de förbud mot utsläpp av olja från fartyg som avses i 2 kap. 2 § har överträtts och utsläppet inte är obetydligt. Detsamma gäller om ett sådant utsläpp av olja som avses i 2 kap. 4 § inte har begränsats så långt det är möjligt.

Vattenföroreningsavgiften tillfaller staten.

2 §

Vattenföroreningsavgiften skall påföras den fysiska eller juridiska person som vid överträdelsen var fartygets redare. Om det avgörande inflytandet över fartygets drift utövades av någon annan i redarens ställe, skall avgiften dock påföras den andre. Finns inte någon som skall påföras avgiften enligt vad som nu sagts eller kan det inte utan att ärendet blir väsentligt fördröjt fastställas vem denne är, skall avgiften påföras den som vid överträdelsen var fartygets ägare.

För vattenföroreningsavgift som delägarna i ett partrederi skall betala enligt första stycket, svarar de solidariskt.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Vattenföroreningsavgiften skall bestämmas med hänsyn till utsläpets omfattning samt fartygets storlek (bruttodräktighet) enligt följande tabell.

Utsläppt oljemängd i liter	Avgift i kr. för fartyg med bruttodräktighet			
	upp till och med 3 000	3 001 – 15 000	15 001 – 50 000	50 001 och större
mindre än 1 000	5 000 kr.	7 500 kr.	10 000 kr.	12 500 kr.
1 000–26 000	5 000 kr. jämt 1 000 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	7 500 kr. jämt 1 500 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	10 000 kr. jämt 2 000 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	12 500 kr. jämt 2 500 kr. per påbörjat antal 1 000 liter
26 001–101 000	30 000 kr. jämt 800 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	45 000 kr. jämt 1 200 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	60 000 kr. jämt 1 600 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	75 000 kr. jämt 2 400 kr. per påbörjat antal 1 000 liter
101 001–501 000	90 000 kr. jämt 200 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	135 000 kr. jämt 300 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	180 000 kr. jämt 400 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	255 000 kr. jämt 600 kr. per påbörjat antal 1 000 liter
501 001 och mer	170 000 kr. jämt 100 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	255 000 kr. jämt 150 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	340 000 kr. jämt 200 kr. per påbörjat antal 1 000 liter	495 000 kr. jämt 300 kr. per påbörjat antal 1 000 liter

Med bruttodräktigheten avses det bruttodräktighetstal som anges i det för fartyget gällande mätbrevet.

4 §

Om en vattenföroreningsavgift enligt 3 § med hänsyn till omständigheterna framstår som uppenbart oskälig, får den nedsättas eller efterges.

5 §

Frågor om vattenföroreningsavgift prövas av tullverket.

6 §

Kan det skäligen antas att vattenföroreningsavgift skall tas ut, får tullverket eller annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud eller förelägganden beträffande fartyget som är nödvändiga för att säkra bevisning, såsom förbud mot fartygets avgång eller vidare resa eller föreläggande att fartyget skall anlöpa viss hamn.

Finns det inte längre fog för en åtgärd enligt första stycket, skall åtgärden omedelbart hävas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Påförs någon som är ägare av fartyget eller lasten vattenföroreningsavgift, får tullverket samtidigt beträffande egendomen besluta sådant förbud eller föreläggande som avses i 6 § första stycket, om det behövs för att säkerställa statens anspråk på avgiften. Beslutet gäller längst till dess verkställighet sker.

Beslut enligt första stycket får meddelas även innan avgiftsärendet avgörs, om det finns sannolika skäl att avgift kommer att påföras någon som är ägare av fartyget eller lasten.

Ställs säkerhet för avgiftsskyldighetens fullgörande eller finns det i övrigt inte längre fog för ett beslut enligt första eller andra stycket, skall beslutet omedelbart hävas.

8 §

Beslut om förbud eller föreläggande enligt 6 eller 7 § gäller inte i något fall längre än fjorton dagar efter det att ett sådant beslut med anledning av utsläppet först meddelades rörande fartyget eller dess last.

9 §

I fråga om förbud eller föreläggande enligt 6 eller 7 § gäller 7 kap. 7–10 §§ i tillämpliga delar. Därvid skall vad som sägs i 7 kap. 8 och 9 §§ om fartygets befälhavare, redare eller ägare gälla även den som i redarens ställe utövade det avgörande inflytandet över fartygets drift.

10 §

I avgiftsärenden hos tullverket är fartygets befälhavare behörig att på partens vägnar ta emot under rättelse enligt 15 § förvaltningslagen (1971:290) och avge yttrande som avses i samma lagrum. Han är på motsvarande sätt behörig att ta emot underrättelse om tullverkets beslut enligt 18 § nämnda lag och att överklaga beslutet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. Besvär m. m.

9 kap. Besvär m. m.

1 §

Har beslut enligt 7 kap. 4 § första stycket, 5 eller 6 § meddelats av annan myndighet än sjöfartsverket skall det genast underställas verket. *Beslut som skall underställas får inte överklagas.*

Om ett beslut enligt 7 kap. 4 § första stycket, 5 eller 6 § har meddelats av annan myndighet än sjöfartsverket, skall det genast underställas verket. Om ett beslut enligt 7 kap. 6 § har meddelats av annan myndighet än tullverket, skall det genast underställas detta verk.

2 §

Beslut som har meddelats av sjöfartsverket i *fråga* som avses i 7 kap. 4 § första stycket, 5 eller 6 § överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Beslut som har meddelats av sjöfartsverket i *frågor* som avses i 7 kap. 4 § första stycket, 5 eller 6 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Beslut i andra frågor som avses i denna lag överklagas genom besvär

Beslut i andra frågor som avses i 1–7 kap. får överklagas genom besvär

1. hos sjöfartsverket, om beslutet har meddelats av en annan myndighet som inte är central förvaltningsmyndighet och ej heller kommunal myndighet, eller

2. hos regeringen, om beslutet har meddelats av sjöfartsverket eller av en annan myndighet som är central förvaltningsmyndighet.

3 §

Beslut i frågor som avses i denna lag gäller omedelbart, om inte annat föreskrivs i beslutet. I fråga om beslut som skall underställas sjöfartsverket kan detta förordna att beslutet inte skall gälla tills vidare.

Tullverkets beslut om vattenföroreningsavgift och om förbud eller föreläggande enligt 8 kap. 6 eller 7 § får överklagas genom besvär hos den tingsrätt som är sjörättsdomstol i den ort där den tullmyndighet som meddelat det överklagade beslutet har sitt säte. Besvärshandlingen skall ha kommit in till domstolen inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

4 §

Beslut som skall underställas någon enligt denna lag får inte överklagas. Detsamma gäller beslut som meddelats inom sjöfartsverket eller tullverket och som, enligt vad regeringen förordnar, skall underställas någon inom verket samt tullverkets beslut att vägra ta emot erbjuden säkerhet för vattenföroreningsavgift.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Beträffande talan vid domstol rörande beslut om påförande av vattenföroreningsavgift gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter.

Första stycket tillämpas även beträffande talan vid domstol angående förbud eller föreläggande enligt 8 kap. 6 eller 7 §. I fråga om handläggningen vid tingsrätt gäller dock bestämmelserna i 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. De bestämmelser som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om kvarstad i brottmål gäller i tillämpliga delar i mål som avses i första stycket.

Allmän åklagare företräder staten i mål vid domstol rörande beslut av tullverket som har överklagats enligt 3 §.

6 §

Tullverkets beslut och domstols dom varigenom vattenföroreningsavgift påförs får verkställas genast, om inte annat förordnas eller säkerhet ställs för avgiftsskyldighetens fullgörande. Om verkställigheten gäller i övrigt vad som föreskrivs i utsökningsbalken om allmänt mål. Utmänt egendom får dock inte säljas utan gäldenärens samtycke, förrän beslutet eller domen har vunnit laga kraft.

Andra beslut i frågor som avses i 1–8 kap. gäller omedelbart, om inte annat föreskrivs i beslutet. I fråga om beslut som skall underställas sjöfartsverket eller tullverket kan det berörda verket förordna att beslutet tills vidare inte skall gälla.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

En påförd vattenföroreningsavgift bortfaller i den mån verkställighet inte har skett inom tio år från det att beslutet vann laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

Bestämmelserna i 8 kap. tillämpas endast i fråga om överträdelse som har skett efter ikraftträdandet.

2 Förslag till**Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)**

Härigenom föreskrivs att 40 § sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*40 §²

Partrederi föreligger, om flera överenskommit att under delad ansvarighet gemensamt driva sjöfart med eget fartyg. Anmälan om partrederiavtal kan göras hos registermyndigheten, som har att ofördröjligen anteckna anmälningen i det register där fartyget är infört eller, om det ej är registrerat, kungöra densamma. Närmare föreskrifter om anmälnings- och kungörelseförfarandet meddelas av regeringen.

För de förpliktelser som *uppkomma* för partrederiet sedan rederiavtalet anmälts till registermyndigheten svarar varje redare endast i förhållande till sin andel i fartyget i den mån han ej åtagit sig större ansvarighet. För dessförinnan uppkomna rederiförpliktelser *svara* redarna solidariskt.

För de förpliktelser som *uppkommer* för partrederiet sedan rederiavtalet anmälts till registermyndigheten svarar varje redare endast i förhållande till sin andel i fartyget i den mån han ej åtagit sig större ansvarighet. För dessförinnan uppkomna rederiförpliktelser *svarar* redarna solidariskt. *I fråga om betalningsansvar för vattenföroreningsavgift enligt 8 kap. lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg gäller 8 kap. 2 § andra stycket nämnda lag.*

I fråga om redarnas inbördes rättigheter och skyldigheter tillämpas bestämmelserna i 41–57 §§ i den mån annat ej avtalats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

¹ Lagen omtryckt 1975:1289.

² Senaste lydelse 1977:681.